

Salaspils novada bibliotēkas Krājuma pārvaldības politika (2025 – 2027)

Salaspils novada bibliotēkas (turpmāk tekstā – Bibliotēka) ir pašvaldības, kultūras, izglītības un informācijas iestāde, kuras darbības mērķis ir veidot un uzturēt mūsdienu prasībām atbilstošu informācijas krājumu, pievēršot uzmanību mainīgajām lietotāju vajadzībām.

Bibliotēka veic Pierīgas reģiona galvenās bibliotēkas (RGB) funkcijas un ir metodiskais centrs 2 filiālbibliotēkām, 35 Pierīgas novadu publiskajām un 24 skolu bibliotēkām.

Bibliotēkas krājuma pārvaldības politika nosaka drukāto un elektronisko dokumentu komplektēšanas un saglabāšanas kritērijus, ņemot vērā arī bibliotēku pakalpojumu digitālajā vidē pieaugumu. Tās mērķis ir nodrošināt ikvienam Bibliotēkas lietotājam kvalitatīvus bibliotekāros un informatīvos pakalpojumus, pilnveidot pielāgotās literatūras resursu daudzveidību, lai veicinātu sabiedrības izaugsmi un interešu daudzpusību.

Sabiedrības un lietotāju vajadzības laika gaitā mainās. Dokumentu lasīšanai, klausīšanai un skatīšanai pieejamie formāti un tehnoloģijas strauji attīstās. Bibliotēkas direktors un vadošie speciālisti ir atbildīgi par krājuma pārvaldības politikas realizāciju un tās prioritāšu atjaunošanu. Krājuma pārvaldības politika, atbilstoši Bibliotēkas attīstībai un apstākļiem periodiski tiek izvērtēta un pārskatīta.

Kā reģiona galvenā bibliotēka, Salaspils novada bibliotēka seko novada bibliotēku krājumu kvalitātei, sniedzot gan praktisku, gan konsultatīvu palīdzību.

Bibliotēkas krājuma veidošanu uzrauga un kontrolē Bibliotēkas direktora iecelta Iespieddarbu izvērtēšanas un norakstīšanas komisija.

Krājuma pārvaldība Bibliotēkā notiek saskaņā ar:

1. Bibliotēku likumu (03.05.2022),
2. LR MK „Nacionālā bibliotēku krājuma noteikumiem” Nr. 317 (30.03.2010).
3. LR MK noteikumiem „Bibliotēku darbībai nepieciešamā finansējuma normatīvi” (25.09.2001)

Bibliotēkas mērķis un uzdevumi

Formulējot publiskās bibliotēkas nozīmīgākās funkcijas, Bibliotēka savu krājumu attīsta un pārvalda tā, lai veiktu savus pamatuzdevumus:

- veidot bibliotēkas krājumu, kas palīdz veicināt sabiedrības noturību pret dezinformāciju, nodrošinot mūsdienīgu, operatīvu un kvalitatīvu bibliotēku pakalpojumu sniegšanu ikvienam iedzīvotājam,
- attīstīt lasīšanas veicināšanas programmas, īpaši bērniem un jauniešiem,
- bibliotēka ir nozīmīgs spēlētājs aktuālajos sabiedriski politiskajos procesos, palīdzot stiprināt vienotu valsts valodas telpu,
- nodrošināt piekļuvi kvalitatīvai, uzticamai un drošai informācijai, sekmējot formālo un neformālo izglītību,
- veicināt valsts valodas apguvi un lietošanu,
- saglabāt un popularizēt vietējās kopienas kultūras mantojumu un novadpētniecības krājumu.

Bibliotēka nodrošina lietotāju apkalpošanu:

- Abonementā,
- Lasītavā,
- Bērnu un jauniešu apkalpošanas nodaļā,
- Dienvidu un Saulkalnes filiālbibliotēkās,
- elektroniski un izmantojot Bibliomātu

Lietotāju grupas

Komplektēšanas politika atspoguļo visu vecumu novada iedzīvotāju vajadzības un intereses. Krājuma pārvaldības lēmumus iespaido arī lietotāji, kuri novadā ierodas darba un mācību nolūkos no kaimiņu reģioniem. Krājuma pārvaldība balstās uz mērķtiecīgu dažādu lietotāju grupu aptveri.

Galvenās lietotāju grupas:

- bērni un jaunieši,
- studenti,
- uzņēmēji un ekonomiski aktīvie iedzīvotāji,
- seniori,
- lietotāji ar īpašām vajadzībām u.c.

Krājuma apraksts

Bibliotēkas krājums ir universāls un tiek veidots atbilstoši publiskās bibliotēkas statusam un lietotāju vajadzībām.

Bibliotēkas krājumā nozīmīga vieta ir daiļliteratūrai, kas nodrošina gan izglītības, gan izklaides funkcijas, latviešu daiļliteratūra tiek komplektēta pilnīguma līmenī arī bibliotēkas filiālēs.

Bibliotēkas krājums ietver izdevumus ar nepārejošu zinātnisku un kultūrvēsturisku vērtību, kas atspoguļo dažādus laikmetus un periodus.

Krājuma komplektēšanā tiek aptvertas visas zinātņu nozares un cilvēka darbības jomas.

2023. gadā krājumā ienākušo grāmatu procentuālais sadalījums:

- daiļliteratūra – 64%,
- nozaru literatūra – 36%

Krājuma pārvaldības politikā paredzēts šo proporciju saglabāt, iespēju robežās palielinot pieprasīto nozaru literatūras skaitu. Atkarībā no krājuma satura, lietotāju pieprasījuma un iegādes iespējām, sadalījums var mainīties 5-10 % robežās.

Prioritātes krājuma komplektēšanā:

- uzziņu resursi (vārdnīcas, enciklopēdijas, datubāzes u.c.),
- literatūra bērniem un jauniešiem,
- latviešu oriģinālliteratūra,
- tulkotā daiļliteratūra,
- nozaru izdevumi (pedagoģija, psiholoģija, dabaszinātnes, tieslietas, vēsture, latviešu māksla),
- Latvijā un citviet izdotās grāmatas svešvalodās – angļu, franču, vācu, ukraiņu un krievu valodā,
- nozīmīgākie latviešu valodā izdotie laikraksti un žurnāli,
- informācijas nesēji novadpētniecības krājumam, izdevumi, kas saistīti ar Salaspils novadu un novada personībām

Bibliotēkas krājumā nekomplektē:

- pornogrāfisku, rasistisku, naidu kurinošu literatūru,
- grāmatas, kuras ir izdotas agresorvalstīs,
- īslaicīgas nozīmes literatūru (bukleti, reklāmas, aicinājumi, partiju programmas, politiskās aģitācijas materiālus u.tml.),
- mācību grāmatas (ar izņēmumu),
- maz pieprasītus periodiskos izdevumus un izdevumus, kuri pieejami tiešsaistē,
- iknedēļas laikrakstus svešvalodās

Valodas

Bibliotēka komplektē dokumentus:

- latviešu valodā – 75 %
- svešvalodās – 25 %

Finansējums

Bibliotēkas krājums tiek komplektēts balstoties uz Salaspils novada pašvaldības piešķirto finansējumu, kas katru gadu var mainīties.

Krājuma komplektēšanai paredzēto pašvaldības budžeta līdzekļu sadalījums katrai Bibliotēkas struktūrvienībai 2024. gadā:

- Salaspils novada bibliotēkai (Abonements un Lasītava) – **47%**
- Bērnu un jauniešu apkalpošanas nodaļai – **32%**
- Dienvidu filiālbibliotēkai – **9%**
- Saulkalnes filiālbibliotēkai – **12%**

Atkarībā no katras bibliotēkas lietotāju skaita, krājuma satura un iegādes iespējām, finansējums var mainīties 5-10 % robežās.

Budžeta līdzekļu sadalījums starp grāmatām un periodiku ir attiecīgi 75 % pret 25 %.

Krājuma pārvaldības komisija

Bibliotēkas krājumu veidošanu uzrauga un kontrolē Bibliotēkas vadītāja (direktora) iecelta Iespieddarbu izvērtēšanas un norakstīšanas komisija.

Komisijai ir šādas tiesības un pienākumi:

- piedalīties krājuma pārvaldības koncepcijas izstrādē,
- atlasīt un iepirkt bibliotēkas krājuma izdevumus,
- izvērtēt un pieņemt lēmumu par izdevumu norakstīšanu.

Atlases kritēriji

Dokumenti krājuma komplektēšanai tiek atlasīti pēc šādiem pamatkritērijiem:

- kvalitāte,
- kritikas un nozares speciālistu vērtējums,
- ilglaicīgums,
- atbilstība lietotāju interesēm,
- valoda,
- pieprasījums,
- cena

Krājuma komplektēšanai ieteikumus/ierosinājumus var iesniegt ikviens bibliotēkas lietotājs, kurus izanalizē bibliotekārs un iesniedz Krājuma komplektēšanas speciālistam.

Vienu reizi gadā tiek veikta lietotāju aptauja par abonētajiem preses izdevumiem.

Komplektēšanas avoti:

- pirkumi:
- izdevumu vairumtirdzniecības uzņēmumi, grāmatu bāzes,
- apgādi, izdevniecības,
- grāmatu veikali,
- izbraukuma tirdzniecība,
- interneta grāmatnīcas u.c. resursi
- abonēšana
- dāvinājumi,
- atvietošana,
- projekti, mērķprogrammas

Dāvinājumi no privātpersonām

Bibliotēka pieņem dāvinājumā grāmatas un citus dokumentus, ja dāvinātājs piekrīt, ka izdevumi tiks izmantoti Bibliotēkā pēc nepieciešamības. Tas var tikt uzņemts bibliotēkas krājumā, var tikt izmantots nolietota izdevuma aizvietošanai ar identisku no dāvinājuma.

Pieņemšanas kritēriji:

- izdošanas laiks - pēdējos 3-5 gados izdotā literatūra, ja tā nav krājumā,
- paaugstināta pieprasījuma literatūra,
- vizuāli jauni vai mazlietoti izdevumi,
- netiek pieņemti saturiski novecojuši, nolietoti, krājumā esoši, kā arī padomju laikā lielās tirāžās izdotie dokumenti,
- netiek pieņemti drukāti izdevumi no reliģiskajām organizācijām (sektām),
- netiek pieņemti vēlēšanu aģitācijas materiāli,
- netiek pieņemti izdevumi, kuri izdoti Krievijā un Baltkrievijā pēc 2022. gada

Atsevišķos gadījumos, Krājuma komplektēšanas komisija var pieņemt dāvinājumu, ja tā vizuālais izskats nav apmierinošs, bet dokumentam ir kultūrvēsturiska vai zinātniska vērtība.

Bibliotēkai ir tiesības saņemtos dāvinājumus dāvināt tālāk citām bibliotēkām vai arī piedāvāt lietotājiem, novietojot tos plauktā "Lasītājs lasītājam".

Dāvinājuma statusu apliecina grāmatā iespiests zīmogs, kurā uzrādīts dāvinātāja vārds un uzvārds.

Prioritātes Bibliotēkas nodaļu un struktūrvienību krājumu komplektēšanā

Abonementa krājums ir paredzēts izsniegšanai lietotājiem uz mājām.

Krājumu veido daiļliteratūra pieaugušajiem, kas ietver Latvijas un pasaules literatūras klasiku, populārus darbus un citus daiļliteratūras žanus. Latviešu oriģinālliteratūru komplektē relatīvā pilnīguma līmenī.

2025.-2027. gadā pievērst lielāku uzmanību nozarēm:

- pedagogija,
- mārketingi, menedžments, vadības zinātnes,
- juridiskā literatūra
- tehniskās zinātnes

Paaugstināta pieprasījuma literatūra tiek komplektēta 2-3 eksemplāros.

Lasītavas krājumu veido tradicionālie un elektroniskie izdevumi – periodiskie izdevumi, grāmatas, datubāzes, novadpētniecības un tematiskās mapes, CD, DVD, vizuālie dokumenti (kinofilmas, videoieraksti u.tml.). Lasītavas krājums ir paredzēts lasīšanai uz vietas un, izņēmuma gadījumos, izsniegšanai uz samazinātu termiņu. Periodiskos izdevumus izsniedz lasīšanai uz mājām, izņemot pēdējo jaunāko numuru.

Lasītavas krājumā ir aktuālākie, vērtīgākie, dārgākie un mazās tirāžās izdotie izdevumi latviešu un svešvalodās - nozīmīgākie uzziņu izdevumi, vērtīgākās latviešu un ārzemju daiļliteratūras grāmatas (Kultūras kanons, Zelta ābele, Literatūras gada balva, prēmijas, grāmatas ar autogrāfiem, grafiski dizainētas grāmatas, neliels skaits bērnu grāmatu), jaunākā nozaru literatūra, kolekcijas, novadpētniecības izdevumi.

Lasītavas krājums tiek izvērtēts 2 reizes gadā. Mazāk pieprasītās grāmatas nodotas Abonementam un Krātuvei.

Lasītavas kolekcijas

Novadpētniecība – uzkrāj, sistematizē un saglabā dažādu formātu resursus par novadu un novadniekiem. Kolekcijā ietilpst grāmatas, rokraksti, afišas, ielūgumi, CD, plakāti, fotogrāfijas u.c. Ar autortiesībām aizsargātie darbi tiek saglabāti lokālajā ārējā diskā.

O. Immermanis grāmatu kolekcija – Ņujorkā dzīvojošās salaspilietes dāvinājums Salaspils novada bibliotēkai;

Kolekcija Daugava – visu veidu iespieddarbi, CD par Daugavas tēmu. Tiek papildināta ar unikāliem, retiem izdevumiem;

Antikvitātes – retumi, mākslinieciski, saturiski vērtīgākās grāmatas; Retos izdevumus restaurē.

Miniatūrie izdevumi – neliela apjoma, maza formāta iespieddarbi, suvenīrizdevumi. Tiek papildināta tikai ar retiem vai grafiski nozīmīgiem izdevumiem;

Knuta un Intas Skujenieku kolekcijas atjaunošana kā prioritāte nākamajiem 3 gadiem- tā tiks uzlabota, apvienojot jau esošos resursus ar dāvinājumiem.

Kolekciju grāmatu norakstīšana iespējama īpašos gadījumos ar komplektēšanas komisijas lēmumu.

Periodiskie izdevumi

Periodisko izdevumu abonēšanas galvenie kritēriji ir:

- uzticamība kvalitatīvai un drošai informācijai nestabilajos ģeopolitiskajos apstākļos,
- dažādu lasītāju grupu aptvērumš pamatinformācijas līmenī visās nozarēs,
- lasītāju nodrošināšana ar jaunāko un aktuālāko informāciju valstī un ārvalstīs,
- valodu aspekts - izdevumi latviešu valodā, kā arī neliels skaits žurnālu svešvalodās,
- pieprasītākie e-žurnāli un laikraksti

Vienu reizi gadā no filiālbibliotēkām Lasītavai atlases kārtībā tiek nodoti periodiskie izdevumi, kurus Lasītava nepasūta. Lasītava nepieciešamības gadījumā var izsniegt filiālbibliotēkām periodisko izdevumu kopas uz noteiktu laiku.

Periodisko izdevumu glabāšana

Salaspils novada laikraksts "Salaspils Vēstis"	bez laika ierobežojuma
"Rīgas Apriņķa Avīze"	bez laika ierobežojuma
Novadpētnieciskie, bibliotēku nozares, vēsturiski nozīmīgi izdevumi (3. Atmosas sākums u.c.)	bez laika ierobežojuma
Mākslas, dizaina, kultūras un literatūras izdevumi	ar atlasīti, bez laika ierobežojuma
Valsts nozīmes laikraksti (Diena, Latvijas Avīze)	5 gadi
Amatniecība, mājokļa labiekārtošana, dārzkopība, veselība	5 gadi
Nozaru žurnāli	5 gadi
Pārējie laikraksti	3 gadi
Bērniem un pusaudžiem adresētie izdevumi	5 gadi
Reklāmi izdevumi un citi maznozīmīgi informatīvie materiāli	1 gads

Preses izdevumus lasītavā uzglabā **1 gadu**, pēc tam tie tiek nodoti Krātuvei. Mazaktīvos periodiskos izdevumus noraksta pakāpeniski, atbilstoši nozīmīgumam.

Datubāzes

Līdztekus abonētajām datubāzēm *Lusoft News.lv*, *Letonika*, Bibliotēkā pieejama *EBSCOhost* daudznozaru e-grāmatu, e-žurnālu un citu e-resursu datubāzu platforma un *Britannica Online Library* datubāze.

Tiešaistē pieejamas žurnālu un laikrakstu *Diena*, *Jurista Vārds*, *Jaunā Gaita*, *IR*; *iFinanses.lv*, *iTiesības.lv* un *The Baltic Times* digitālās versijas.

Bērnu un jauniešu apkalpošanas nodaļa komplektē visu nozīmīgāko Latvijā izdoto daiļliteratūru un nozaru literatūru bērniem, pusaudžiem un jauniešiem. Komplektēšana balstītās uz to, lai tiktu sniegta iespēja dažāda vecuma lasītājiem atrast svām interesēm atbilstošu daiļliteratūras vai nozaru izdevumu.

Padziļināti komplektē skolu mācību programmām atbilstošu un redzesloka paplašināšanai nepieciešamo literatūru, kā arī spēles bērnu un jauniešu intelektuālajai attīstībai. Arī nākamajos gados būtiski jāpalielina daiļliteratūras izdevumu kopskaits angļu valodā.

Lasīšanas programmas "Bērnu, jauniešu un vecāku žūrijas" grāmatas komplektē 2 eksemplāros. Vienu reizi gadā "Bērnu, jauniešu un vecāku žūrijas" grāmatu komplekts tiek nodots Dienvidu filiālbibliotēkai.

Latvijā pieaug to cilvēku skaits, kuri nespēj uztvert plašākus teikumus, sarežģītāku tekstu, līdz ar to pieaug nepieciešamība komplektēt izdevumus vieglajā valodā.

Turpmāko periodu būtiski nepieciešams atjaunot izdevumus vidējā un vecākā skolas vecuma lietotāju grupām ar jauniem un aktuāliem nozaru literatūras izdevumiem, kā arī jāpalielina daiļliteratūras izdevumu skaits angļu valodā, jo novērojams lielāks pieprasījums pēc šādiem izdevumiem.

Latvijā un ārvalstīs izdotos periodiskos izdevumus bērniem un pusaudžiem komplektē pamatinformācijas līmenī.

Dienvidu filiālbibliotēka atrodas Salaspils mikrorajonā un nodrošina esošā rajona iedzīvotāju bibliotekārās vajadzības.

Filiālbibliotēkas komplektēšanas prioritātes ir latviešu oriģinālliteratūra un populāra tulkotā daiļliteratūra, biogrāfiskie romāni un izdevumi par ceļojumiem, kā arī populārzinātniski izdevumi psiholoģijā un tautas medicīnā.

Periodiskie izdevumi tiek komplektēti plašai auditorijai, liekot uzsvāru uz viegla satura un praktiskiem izdevumiem.

Saulkalnes filiālbibliotēka atrodas Salaspils novadā, ārpus Salaspils pilsētas teritorijas un nodrošina vietējo Saulkalnes iedzīvotāju vajadzības.

Filiālbibliotēkas komplektēšanas prioritātes ir latviešu oriģinālliteratūra un populāra tulkotā daiļliteratūra, biogrāfiskie romāni un izdevumi par ceļojumiem, kā arī populārzinātniski izdevumi psiholoģijā, medicīnā, vēsturē un bērnu un pusaudžu literatūra.

Lasīšanas programmas “Bērnu, jauniešu un vecāku žūrijas” grāmatas komplektē vienā eksemplārā.

Periodiskie izdevumi tiek komplektēti plašai auditorijai, liekot uzsvāru uz viegla satura un praktiskupadomu izdevumiem.

Krājuma izvērtēšana

Krājumu visas Bibliotēkas struktūrvienības regulāri izvērtē katru gadu un, ja ir nepieciešams, nosaka komplektēšanas prioritātes nākamajam gadam. Izvērtēšanas rezultātā atlasītās grāmatas un periodiskos izdevumus:

- novieto Krātuvē vai Depozitārijā,
- nodod labošanai,
- novirza nodošanai citām struktūrvienībām,
- noraksta no krājuma

Krājuma rekonplektēšana

Norakstīšanai paredzētos iespieddarbus un citus dokumentus atlasa un noraksta atbilstoši šādiem kritērijiem:

- novecojuši pēc satura,
- liekie dubleti,
- bibliotēkas krājuma profilam neatbilstoši,
- nolietoti iespieddarbi un citi dokumenti, kuri lietošanas procesā kļuvuši turpmākai izmantošanai nederīgi un kurus nav iespējams salabot,
- mazlietoti, nepieprasīti,
- pieejami tiešsaistē (likumi, statistikas dati),
- bojāti stihisku nelaimju dēļ,

- nozaudēti iespieddarbi un citi dokumenti, kuri pazuduši (piemēram, pasta sūtījumu laikā, brīvpieejas apstākļos) un kuru zudumu bibliotēka ir konstatējusi;
- iespieddarbi un citi dokumenti, kas nav atgūstami bibliotēkas lietotāja vainas dēļ (piemēram, nozaudēti, bibliotēkas lietotāja dzīvesvietas maiņas dēļ);
- no lietotājiem neatgūstami (pie parādniekiem) – tiek norakstīti ne vēlāk kā pēc 2 **gadiem**;
- pazuduši brīvpieejas apstākļos